

Γεώργιος Ζέρβας, Καθηγητής Εργαστηρίου Φυσιολογίας Θρέψεως & Διατροφής, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Να στηρίξουμε την ελληνική παραγωγή»

Ο Καθηγητής Γεώργιος Ζέρβας μας υποδέχεται στο γραφείο του στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Γ.Π.Α.), λίγες ημέρες μετά την περιοδεία του στη Θράκη, όπου επισκέφθηκε γαλακτοπαραγωγικές μονάδες κι έδωσε ομιλίες σε παραγωγούς, και μας μιλάει για το γάλα, τις τιμές, τα ελληνικά προϊόντα και την ανάγκη να στηριχθεί -για πολλούς λόγους- η ελληνική παραγωγή.

Ήρεμη φωνή και διακριτική παρουσία στο χώρο της επιστήμης, ο καθηγητής του ΓΠΑ Γεώργιος Ζέρβας έχει διανύσει μια μακρά πορεία τόσο ως πανεπιστημιακός δάσκαλος, όσο και ως ερευνητής και συνεχίζει και σήμερα με τα θέματα που τον απασχολούν για μια ολόκληρη ζωή: η διατροφή, η αναπαραγωγική ικανότητα και βιολογική εκτροφή μηρυκαστικών.

Βαθύς γνώστης της ελληνικής κτηνοτροφίας και γαλακτοκομίας, ανησυχεί όπως όλοι οι σκεπτόμενοι Έλληνες - και ειδικά οι επιστήμονες - για την πορεία της πρωτογενούς παραγωγής· την ίδια στιγμή είναι υπερήφανος για τις επιδόσεις αυτού του μικρού τόπου και έτοιμος να προσφέρει στη συλλογική προσπάθεια να γίνει η ελληνική παραγωγή πιο

ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο. Τον συναντήσαμε μια ημέρα στις αρχές Ιουλίου, στο γραφείο του στο ΓΠΑ και συζητήσαμε μαζί του για όλα τα καυτά θέματα της ελληνικής παραγωγής. Ο καθηγητής είχε επιστρέψει στην καθημερινότητά του ύστερα από ένα ταξίδι στη Βόρεια Ελλάδα, το οποίο τον είχε προβληματίσει, θετικά αλλά και αρνητικά ταυτόχρονα.

DairyNews | Κύριε καθηγητά, ποιο είναι το θέμα που απασχολεί την αγορά το τελευταίο διάστημα;

Γεώργιος Ζέρβας | Η μελλοντική πτώση της τιμής του αιγοπρόβειου γάλακτος, κάτι που έχει ανησυχήσει έντονα τους παραγωγούς· είναι πολύ λογικό. Από τον Οκτώβριο αυτό

το ζήτημα θα απειλήσει τη βιωσιμότητα των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων, εφόσον υπάρχει μείωση της τιμής του γάλακτος.

Πως προέκυψε το πρόβλημα αυτό;

Το ότι το προηγούμενο διάστημα είχε πέσει πολύ χαμπλά στη τιμή στο αγελαδινό γάλα, είχε σαν αποτέλεσμα, μεγάλες ποσότητες γάλακτος, εγχώριας παραγωγής ή εισαγόμενο, να γίνει λευκό τυρί το οποίο, όπως γνωρίζετε, είναι φθινό. Το λευκό τυρί πρωθήθηκε στην αγορά και οι καταναλωτές, ειδικά στις αστικές περιοχές και λόγω της κρίσης, το προτίμησαν. Αποτέλεσμα ήταν ότι η φέτα, ένα πιο ακριβό τυρί, έμεινε... πίσω. Υπάρχουν μεγάλα αποθέματα φέτας στα τυροκομεία και στα ψυγεία των λιανεμπόρων. Οι τυροκόμοι

φοβούνται πλέον να προμηθευτούν μεγάλες ποσότητες γάλακτος.

Πόσο σημαντικό είναι το πρόβλημα;

Εκτιμάται ότι η φέτα που υπάρχει αυτή τη στιγμή στα ψυγεία θα επαρκέσει μέχρι τον Φεβρουάριο του 2018, ενώ θα έπρεπε να τελειώσει πολύ νωρίτερα. Το πρόβλημα όμως δεν είναι μόνο αυτό.

Υπάρχουν και χειρότερα;

Ορισμένοι καταναλωτές έχουν συνθίσει πλέον στο λευκό τυρί, εξέλιξη πολύ άσχημη για τους αιγοπροβατοτρόφους. Τη στιγμή που η αγελαδοτροφία προσπαθεί να σταθεί όρθια από το σοκ των χαμηλών τιμών και υπάρχει μια ανοδική τάση της τιμής του αγελαδινού γάλακτος, πιθανόν να έχουμε μια πτώση στο αιγοπρόβειο που απειλεί την αιγοπροβατοροφία.

Η αυξημένη φορολογία σε συνδυασμό με τα χαμηλά έσοδα, οδηγούν είτε στο κλείσιμο μονάδων ή στη μείωση της δυναμικότητάς τους. Άν ούμως συρρικνωθεί ένας κλάδος, θα είναι δύσκολο να επανέλθει. Στη κοινοτροφία, για παράδειγμα, είχαμε 80% αυτάρκεια πριν κάποιες δεκαετίες και σήμερα πέσαμε στο 30 – 35% και κανείς δεν επενδύει πλέον στον κλάδο αυτό.

Ο καθηγητής Γ. Ζέρβας επισκέπτεται κτηνοτροφική μονάδα στην περιοχή της Ξάνθης, η οποία έχει ενταχθεί στο Σχέδιο Δράσης Γαία. Φωτογραφία: Γαία/ΔΕΛΤΑ.

Άρα τι πρέπει να κάνουμε;

Όταν συρρικνώνεται ένας κλάδος ο οποίος είναι ιδιαίτερα προσοδοφόρος για τη χώρα μας, έχει τεράστιο αντίκτυπο, οικονομικό και κοινωνικό - λόγω των δεκάδων χιλιάδων αιγοπροβατοτρόφους- αλλά και περιβαλλοντικό - διότι όταν εγκαταλείπονται οι ορεινές εκτάσεις που βόσκονται δημιουργείται περιβαλλοντικό πρόβλημα. Αυτό θα είναι πολύ άσχημη εξέλιξη για τη χώρα αν τελικά συμβεί. Οι τυροκόμοι κάνουν λάθος όταν από τώρα απειλούν ότι θα δώσουν πολύ χαμηλές τιμές, διότι ξενούν το βασικότερο: αν δεν υπάρξει κτηνοτρόφος δεν θα υπάρξει γάλα, κι αν δεν υπάρξει γάλα, θα κλείσουν κι οι ίδιοι. Αυτή τη στιγμή ακούμε ότι εισάγεται γάλα από τη Σαρδηνία με 80 λεπτά το λίτρο. Δεν μπορεί όμως, σύμφωνα με τη νομοθεσία, να γίνει φέτα. Αν η πολιτεία δεν ελέγχει την κίνηση του γάλακτος και επιτρέπουμε να παράγεται φέτα με εισαγόμενο γάλα, αντιλαμβάνεστε ότι η ελληνική παραγωγή θα έχει μεγάλο πρόβλημα. Φέτος η τιμή του πρόβειου γάλακτος κινήθηκε γύρω στα 95 λεπτά το λίτρο.

Για την κατάσταση που επικρατεί στην Ευρώπη με τις τιμές, τι γνώμη έχετε;

Έχει αρχίσει μια βελτίωση της τι-

Πρόγραμμα Forage4Climate

«Έχουν ήδη συλλεχθεί τα ερωτηματολόγια, έχουμε συγκεντρώσει στοιχεία από αντιπροσωπευτικές μονάδες εκτατικών, ημιεντατικών κι εντατικών εκτροφών προβάτων και αιγών για να δούμε το αποτύπωμα του άνθρακα και πως αυτό επηρεάζεται από τον τρόπο εκτροφής. Το επόμενο βήμα είναι να βρούμε ποιο πρόγραμμα πρέπει να εφαρμόσουν οι εκμεταλλεύσεις όλων των ειδών, προκειμένου να μειώσουν το αποτύπωμα. Η ελληνική παραγωγή έχει ιδιαιτερότητες: οι εντατικές εκτροφές έχουν ήδη χαμηλό αποτύπωμα, μπορούν όμως να το μειώσουν κι άλλο αντικαθιστώντας π.χ. την πλεκτρική ενέργεια στο αμελκτήριο με φωτοβολταϊκά. Για όλες τις κατηγορίες εκτροφών υπάρχουν περιθώρια κι αυτό είναι που θα μελετήσουμε στο εξής».

Σχέδιο Δράσης Γαία / ΔΕΛΤΑ

«Η βιομηχανία γάλακτος – στην προκειμένη περίπτωση η ΔΕΛΤΑ- προσπαθεί να βοηθήσει τους αιγελαδοτρόφους. Τι θέλουν οι αιγελαδοτρόφοι; Μεγαλύτερη τιμή στο γάλα. Η βιομηχανία δεν μπορεί να δώσει υψηλότερη τιμή γιατί στη συνέχεια δεν θα μπορεί να πουλήσει εύκολα το παραγόμενο προϊόν σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και ύφεσης της κατανάλωσης. Έται, λοιπόν, η βιομηχανία προτείνει κάτι άλλο: να βοηθήσει τον αιγελαδοτρόφο να αυξήσει την παραγωγικότητά του και να μειώσει το κόστος διατροφής. Έται ώστε να είναι πιο ανταγωνιστικός. Περισσότερο γάλα, λοιπόν, με χαμηλότερο κόστος. Εμείς δίνουμε προσωπικές συμβουλές στους κτηνοτρόφους. Από την εμπειρία της προσφατης επίσκεψης μας στη Θράκη και τη Μακεδονία, διαπίστωσα ότι οι άνθρωποι αυτοί είναι μεν επαγγελματίες, υπάρχουν όμως περιθώρια βελτίωσης. Διαπίστωσα ότι όσοι διαχειρίζονται καλύτερα τις μονάδες τους και δεν χρωστάνε, άντεξαν την κρίση και σήμερα πάνε καλύτερα».

Στο Βήμα της ημερίδας στην Ξάνθη, ενώπιον αγροκτηνοτροφικού κοινού, παραγωγών, γεωπόνων κι επιχειρηματιών στον ευρύτερο κλάδο. Φωτογραφία: Γαία/ΔΕΛΤΑ.

μής του αγελαδινού γάλακτος διότι έχει αυξηθεί κάπως ο απορρόφησή του από τη μεγάλη αγορά της Κίνας κ.ά. Όπως γνωρίζετε τον Απρίλιο του 2015, απελευθερώθηκε –όπως είχε αποφασιστεί από πριν- η αγορά του γάλακτος, καθώς καταργήθηκε το σύστημα των ποσοστώσεων. Κάθε χώρα αντέδρασε διαφορετικά, ενώ οι μικρές μονάδες αντιμετώπισαν πρόβλημα.

Γιατί;

Όταν «απελευθερώνεις» κάτι, αμέσως αυξάνεται η παραγόμενη ποσότητα και πέφτει η τιμή. Οι μικρές μονάδες είδαν τα έσοδά τους να μειώνονται, ενώ όσοι παράγουν με οικονομικότερους όρους άντεξαν. Στη Γερμανία και την Ολλανδία έκλεισαν κάποιες μικρές μονάδες και οι μεγάλες αύξησαν τον πληθυσμό και την αποτελεσματικότητά τους· στη Γαλλία υπήρξε μεγάλη πτώση και αναδιάρθρωση του κλάδου.

Γιατί σταμάτησε το σύστημα των ποσοστώσεων;

Οι ποσοστώσεις κρατούσαν πίσω, από πλευράς παραγωγής, τις μεγάλες γαλακτοπαραγωγές χώρες. Είχαν διεξαχθεί μελέτες για τις επιπτώσεις της απελευθέρωσης – είχαμε συμμετάσχει κι εμείς σε μια τέτοια- και,

πράγματι, είχαν παρουσιάσει αυτά που επακολούθησαν. Η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να παρακολουθεί τις εξελίξεις. Είμαστε ελλειμματικοί κατά περίου 50% στο αγελαδινό γάλα και μας βοηθάει το γεγονός ότι απέχουμε από τις μεγάλες γαλακτο- παραγωγικές χώρες, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να έρθει από εκεί φρέσκο γάλα. Η προστασία μας ήταν οι «πέντε πημέρες»· η απελευθέρωση του χρόνου είναι σε βάρος μας.

Ποια είναι η τιμή του γάλακτος στην Ευρώπη;

Η μέση τιμή είναι περίου 30 λεπτά το λίτρο. Οι παραγωγοί μας αυτή τη στιγμή λαμβάνουν περίου 40 λεπτά το λίτρο. Όμως, το κόστος της παραγωγής στην Ελλάδα είναι υψηλό. Οι αγελάδες είναι όλο το χρόνο μέσα και δεν βόσκουν –το κόστος διατροφής στο στάθλο είναι υψηλό έναντι μπδαμινού της Βοσκής. Στην Κύπρο, όπου η εκτροφή είναι ακόμα πιο δύσκολη, ο παραγωγός παίρνει 55 λεπτά. Στην Ελλάδα ο παραγωγός δεν μπορεί να επιβιώσει με κάτω από 36 λεπτά- εκεί περίου είναι το κόστος παραγωγής.

Που θα πάνε τα πράγματα;

Η αγελαδοτροφία δεν έχει ιδιαίτερο μέλλον και σε όποιον εκδηλώσει το

Αγοράζω ελληνικά

«Η Ελλάδα δεν είναι πολύ ανταγωνιστική όταν δέχεται τις πιέσεις των εισαγόμενων φθηνών τυριών από αγελαδινό γάλα. Τα τυριά αυτά δεν συγκρίνονται – ποιοτικά και οργανοληπτικά – με τα ελληνικά που παρασκεύαζονται από πρόβειο γάλα. Ρωτώ πολλούς καταναλωτές γιατί δεν αγοράζουν ελληνικά τυριά και μου απαντούν: διότι είναι ακριβά. Συμφωνώ, είναι ακριβότερα διότι είναι καλύτερα. Πιστεύω όμως ότι, με βάση το γεγονός πως η επίσια κατανάλωση τυριού είναι περίου 30 κιλά, μπορεί ο Έλληνας καταναλωτής να αγοράσει τις μισές φορές τουλάχιστον ελληνικά προϊόντα – αν είναι περίου 2 ευρώ το κιλό ακριβότερα, μιλάμε για 30 ευρώ το χρόνο. Όταν ένας καφές κοστίζει 5 ευρώ... Ας φάμε λίγο λιγότερο τυρί, αλλά να είναι ελληνικό. Πρέπει να υποστηρίξουμε την ελληνική παραγωγή διότι αν καταρρέει, θα την πληρώσουμε όλοι».

Κατοικίσιο τυρί

«Η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να πάρει εξαιρετικά κατοικίσια τυριά, αλλά δεν το έχει εκμεταλλευτεί. Έρχονται γαλλικές εταιρείες εδώ, και αγοράζουν γάλα. Για να μην το μεταφέρουν νωπό, το πήζουν, το καταψύχουν για να μειώσουν τον όγκο του στο ένα πέμπτο και το μεταφέρουν στη Γαλλία, όπου και φτιάχνουν τα προϊόντα τους. Αυτό σημαίνει ότι αν τους στοιχίζει 4-5 ευρώ το κιλό, το πουλάνε περίου 50 ευρώ το κιλό. Βλέπεις σε γαλλικά delicatessen κάποιες τιμές στα προϊόντα 5.0 -5.5 ευρώ, αλλά είναι τα 100 γραμμάρια όχι το κιλό! Η διαφορά είναι τεράστια και όλα οφείλονται στην τεχνογνωσία τους».

ενδιαφέρον του ίσως να τον αποτρέπει. Όσοι δεν χρωστάνε και είναι επιμελείς στη μονάδα τους πάνε καλά, τα βολεύουν και μέσα στην κρίση. Όσοι χρωστάνε ή έχουν κακή διαχείριση της μονάδας, θα δυσκολευτούν. Στην αιγαλοφρατοροφία τα

πράγματα είναι πολύ καλύτερα διότι υπάρχει δεδομένη απορρόφηση του γάλακτος.

Όλοι ζητάνε αιγοπρόβειο γάλα, μνη ξεννάτε ότι παράγουμε περί- που το 20% της παγκόσμιας ποσότητας φέτας, ενώ τα περιθώρια εξαγωγών είναι ακόμα πολύ μεγάλα. Υπάρχει, λοιπόν, μέλλον για κάποιον που θα μπει επαγγελματικά, ειδικά στην προβατοτροφία.

Τι πρέπει να προσέξει;

Τα κόστη του: να παράξει φθηνά, να είναι παραγωγική η μονάδα, να έχει χαμηλό κόστος διατροφής των ζώων κλπ. Πρέπει, όμως, να σταματήσουμε να στηρίζουμε στις επιδοτήσεις. Οι επιχειρηματίες του κλάδου δεν ασχολούνται πλέον με τις επιδοτήσεις γιατί στο εισόδημά τους

δεν αντιπροσωπεύουν παρά το 5%, τη στιγμή που για έναν εκτατικό παραγωγό μπορεί να αντιπροσωπεύουν το 30%.

Τι ρόλο παίζει η σωστή διαχείριση της μονάδας;

Πάρα πολύ μεγάλο: ο παραγωγός πρέπει να προσέχει τα ζώα και να τα ταΐζει σωστά, να τα γονιμοποιεί σωστά για να πετύχει υψηλή γονιμότητα, να τα χωρίζει σε ομάδες για να έχει καλύτερη διατροφή η οποία με τη σειρά της επηρεάζει την υγεία του ζώου και την αναπαραγωγή.

Τι γνώμη έχετε για τη φασαρία σχετικά με τη φέτα και τις διεθνείς συμφωνίες;

Δεν αποτελεί καλό προηγούμενο, όμως, επειδή η ελληνική φέτα απο-

τελεί το 20% της παγκόσμιας παραγωγής, θεωρώ ότι υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης. Το αρνητικό είναι ότι στη Γερμανία και σε άλλα μέρη όπου υπάρχει ελλαδικό στοιχείο, η φέτα πωλείται ως private label προϊόν, δηλαδή με την ονομασία του λιανέμπορου που τη διακινεί και όχι ως «ελληνική φέτα». Αντίθετα με αυτό που έγινε με το γιαούρτι: ταυτίστηκε η γεύση και η ποιότητα με την ελληνικότητα του ίδιου του προϊόντος. Αντίθετα για τη φέτα, δεν ξέρουν όλοι οι λαοί ότι είναι ελληνική. Γ' αυτό και πωλείται σε χαμηλή τιμή. Η προσπάθεια θα πρέπει να προσανατολιστεί στο να διευρύνουμε στο 25% το σημερινό 20% του μεριδίου που έχουμε, ώστε να επωφεληθεί και ο παραγωγός.

Πως βλέπετε τη γαλακτοκομική-τυροκομική αγορά στο σύνολό της;

Υπάρχει μεγάλο καταναλωτικό ενδιαφέρον για όλη τη γκάμα των προϊόντων, ο κόσμος αγαπάει τα γαλακτοκομικά προϊόντα, ο καταναλωτής όμως προσέχει πάρα πολύ την τιμή. ●

Ο Καθηγητής Γεώργιος Ζέρβας

Αποφοίτησε (1974) ως Γεωπόνος-Ζωοτέχνης από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είχε διοριστεί ως ερευνητής το 1978 στο Εργαστήριο Διατροφής (Τμήμα Ζωικής Παραγωγής) του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών και το διάστημα 1980-1983 έκανε το διδακτορικό του στο Τμήμα Φυσιολογίας και Διατροφής Ζώων στο Πανεπιστήμιο του Leeds του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στη συνέχεια διορίστηκε ως Λέκτορας (1984), Επίκουρος Καθηγητής (1989), Αναπληρωτής Καθηγητής (1996) και Καθηγητής (2001) στο Εργαστήριο Φυσιολογίας Θρέψεως και Διατροφής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Διευθυντής (από το 2000) στο Εργαστήριο Φυσιολογίας Θρέψεως και Διατροφής και Πρύτανης (2004-2010) του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πρόεδρος της Ελληνικής Ζωοτεχνικής Εταιρίας (από το 2008) και Αντιπρόεδρος της European Association for Animal Production (EAAP) (από το 2009). Μέλος της Συντακτικής Επιτροπής (Livestock Science, Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης) και κριτής σε μια σειρά από επι-

στημονικά περιοδικά στις επιστήμες των ζώων (όπως Animal Feed Science and Technology, Small Ruminant Research, Animal, Livestock Science κ.ά.).

Τα τρέχοντα ερευνητικά του ενδιαφέροντα είναι: ιχνοστοιχεία στα μυρκαστικά ζώα, μελέτες βιοδιαθεσιμότητας ανόργανων στοιχείων, ανάγκες των μικρών μηρυκαστικών σε ενέργεια και πρωτεΐνες, μελέτη των διαφόρων συστημάτων παραγωγής και διατροφή των μηρυκαστικών στην Ελλάδα, επίδραση των διαφόρων σιτηρεσίων στην απόδοση σε γάλα, τη χημική σύνθεση και το προφίλ λιπαρών οξέων στο λίπος του γάλακτος, επίδραση διατροφικών σχημάτων στην αναπαραγωγική ικανότητα των μικρών μηρυκαστικών, βιολογική εκτροφή μηρυκαστικών.

